

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 821.161.2.09

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.146338

БАЙРОН І УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ В ОСМИСЛЕННІ Ю. БОЙКА-БЛОХИНА

© О. Б. Тетеріна

У статті розглянуто погляди Ю. Бойка-Блохина на рецепцію українською літературою XIX – початку XX ст. творчості Дж. Байрона (крізь призму концепції порівняльного вивчення слов'янських літератур еміграційного дослідника). Осмислено поняття впливу в інтерпретації Ю. Бойка-Блохина, що співвіднесено із уявленнями сучасних компаративістів. Обґрунтовано актуальність висновків Ю. Бойка-Блохина про явище українського байронізму.

Доведено важливу роль поглядів Ю. Бойка-Блохина, який розвивав традиції вітчизняної компаративістики, а водночас, застосовував новітню західноєвропейську методологію, – у забезпеченні безперервного розвитку українського порівняльного літературознавства

Ключові слова: літературна рецепція, національне письменство, вплив, міжлітературна взаємодія, слов'янський контекст

1. Вступ

Нині актуалізується думка про єдність української науки про літературу [1]. При цьому слушно наголошується на важливості ґрунтового вивчення літературознавчої діяльності вчених діаспори, які застосовували новітні західноєвропейські теоретико-методологічні та історико-літературні підходи до вивчення художніх явищ та літературних процесів загалом [2]. Адже завдяки їхній праці у вільному світі продовжувався нормальний (не викривлений / деформований під пресом ідеології) розвиток вітчизняного літературознавства. Не випадково, що ідеї та концепції еміграційних дослідників “сьогодні стали визначним надбутком нашої науки про літературу і відіграли важливу роль в її методологічній переорієнтації” [3].

2. Літературний огляд

Варто підкреслити, що окремого докладного розгляду потребує українська еміграційна компаративістика XX століття (значний корпус праць якої ще чекає на своє оприлюднення). Це стосується й наукового доробку Ю. Бойка-Блохина, на різновекторність якого неодноразово вказували дослідники [4, 5]. Це засвідчують і праці, у яких основну увагу зосереджено на систематизації та популяризації наукової та епістолярної спадщини вченого [6, 7]. Варто згадати роботи, присвячені осмисленню літературно-критичної діяльності Ю. Бойка-Блохина [3, 8], з огляду на особливу роль критики в розвитку національного літературного процесу в екзилі [8]. Високо

поціновує внесок еміграційного дослідника в міжнародну славістику німецький славіст Ф. Шольц [9].

Важливе значення компаративістського вектору студій ученого заактуалізувала Л. Грицик у доповіді “Проблеми порівняльного вивчення літератур у дослідженнях Ю. Бойка-Блохина”, виголошеній на науковій конференції, присвяченій вшануванню 85-річчя дослідника в Україні (Київ, 21 травня 1994 року). Утім, діяльність ученого-компаративіста, яка не втратила свого значення для сучасного порівняльного літературознавства, залишається нині практично поза увагою вітчизняних науковців. Не поставали об'єктом спеціального дослідження й погляди Ю. Бойка-Блохина на сприйняття творчості Байрона українською літературою, вельми показові для з'ясування специфіки розвитку еміграційної української компаративістики другої половини XX століття. Цим зумовлена актуальність пропонованої статті.

3. Мета і задачі дослідження.

Мета дослідження – вивчення поглядів Ю. Бойка-Блохина на проблему впливу Байрона на українське письменство (крізь призму концепції порівняльного вивчення слов'янських літератур ученого).

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Осмислення поняття впливу в інтерпретації ученого-компаративіста, що співвіднесено із уявленнями сучасних дослідників.

2. Аналіз поглядів Ю. Бойка-Блохина на сприйняття творчості Байрона українською літературою XIX – початку XX ст.

3. З'ясування значення висновків ученого про явище українського байронізму (як винятково показового для вияскравлення та утвердження специфіки української літератури у світовому контексті) з огляду на забезпечення неперервного поступу вітчизняної компаративістики.

4. Рецепція Байрона українською літературою в концепції Ю.Бойка-Блохина

Ю. Бойко-Блохин – “визначний славіст, який ... вийшовши на модерну методологію, побачив українську літературу на тлі світової – з її рівнем та її мірками” [10]. Так репрезентує еміграційного вченого С. Білокінь – автор передмови до тому “Вибраних праць” (К, 1992) дослідника, оприлюднення яких в Україні стало можливим лише після здобуття незалежності. До цього варто додати, що Ю. Бойко-Блохин великою мірою продовжував й вітчизняну традицію порівняльного літературознавства (започатковану ще в XIX ст. М. Драгомановим та І. Франком, а пізніше розвинену М. Грушевським, М. Возняком, М. Колесою, Л. Білецьким, В. Перетцем та учасниками його семінару – М. Зеровим, П. Филиповичем та іншими), яка була перервана у 30-х рр. в підрадянській Україні під тиском ідеології.

Ю. Бойко-Блохин поділяв погляд щодо виокремлення трьох напрямків досліджень у сфері літературної компаративістики:

“1) вивчення впливу того чи іншого клясика в світовій літературі;

2) студіювання трансформацій фольклорних й узагалі літературних мотивів, віршових метрів, тропів і т. ін. і, нарешті, стилів;

3) порівняльне вивчення історії національних літератур” [11].

Учений зауважував, що методи вивчення в кожній групі специфічні, хоча й наголошував на “точках взаємодотикання і схрещення” між ними. Саме компаративістський підхід ученого сприяв формуванню “панорамного погляду” на вітчизняну літературу та її вивченню (на змістовому та формальному рівнях) у світовому контексті, з акцентом на національній своєрідності.

Це повною мірою стосується розмислів Ю. Бойка-Блохина щодо рецепції творчості Байрона вітчизняною літературою. Цю проблему заактуалізував ще П. Филипович (“Тема “Байрон і українське письменство” – завдання окремої статті” [12]). С. Павличко у праці “Байрон” (1989) присвятила окремий розділ розгляду цього питання [13]. Варто згадати роботу Д. Кузика “Байрон у дожовтневій українській літературі” [14], у якій головну увагу зосереджено на дослідженні українських перекладів творів англійського романтика. На жаль, ученим не вдалося врахувати концептуальні погляди Ю. Бойка-Блохина на означену проблему, з огляду на неприступність праць еміграційного дослідника в підрадянській Україні.

Це повною мірою стосується німецькомовного дослідження Ю. Бойка-Блохина “Вплив Байрона на російську, українську та польську літератури” [15].

До питання рецепції творчості англійського романтика вітчизняною літературою автор звертається і в працях, присвячених Т. Шевченкові [16], П. Кулішеві [17], І. Франкові [18] та Лесі Українці [19, 20].

Погляд Ю. Бойка-Блохина на сприйняття Байрона вітчизняним письменством принципово увиразнюється у контексті його концепції порівняльного вивчення літератур, зокрема осмислення поняття впливу. Поділяючи думки своїх попередників, дослідник наголошував: “у вивченні впливів та взаємовпливів ми маємо відмовитися від спрощувального погляду, популярного в советській науці, який вбачає істотність впливу в тому, що він служить посередником зближення націй” [11].

Впливам, що призводять до пасивного сприймання чужих вартостей, Ю. Бойко-Блохин протиставляє впливи творчі, підкреслюючи свою суголосність із поглядом М. Грушевського, який вважав: “запозичення не є свідченням пасивності, але піднесеної активності” [11]. Таке переконання, що, до речі, винятково суголосно положенню О. Веселовського про “зустрічні течії”, залишається актуальним й для сучасної компаративістики [21; 22]. Зокрема Д. Наливайко поділяє погляд на вплив як “потужний імпульс збагачення і розвитку літератур” [23]. Із таким розумінням узгоджується й визначення впливу, запропоноване “Лексиконом загального та порівняльного літературознавства” (керівник проекту А. Волков) [24] та “Літературознавчою енциклопедією” (автор-укладач Ю. Ковалів), з акцентом на “формуванні автономних, іманентних феноменів” на протигагу практиці узалежнення української літератури від російської, поширеній в радянському літературознавстві [25].

Розвиваючи погляди М. Грушевського, Ю. Бойко доходить концептуального висновку про те, що “впливи у багатьох випадках ведуть до поглиблення національних своєрідностей” [11]. Подібною логікою думки керувався свого часу І. Франко [26]). Такий підхід визначає деякі концепції й нині, зокрема Б. Реїзова [27]. У цьому контексті варто проакцентувати особливу увагу еміграційного дослідника до впливу як відштовхування.

Показова різниця у підходах до осмислення явища байронізму Ю. Бойка-Блохина та О. Веселовського. Останній застерігав, що “при націоналізмі, покладеному в основу програми, важко ... вберегтися від переваг ... свого, вітчизняного”, вбачав головне завдання насамперед у тому, щоб збагнути весь рух байронізму “в магістральних рисах” [28]. Внесок слов'ян у “рух байронізму”, що потрактовано як “перший вільний акт національної поезії по відношенню до світової літератури нового часу”, дослідник пов'язує, насамперед, з польською та російською літературами, виокремлюючи творчість Міцкевича, Словацького, Лермонтова. Прикметно, що О. Веселовський згадує (хоча лише принагідно) і про вплив Байрона на українську літературу.

Ю. Бойко-Блохин, який підпорядковує вивчення питання байронізму у світовій літературі осмисленню проблеми романтизму, обґрунтовує концептуальне положення про те, що здійснити порівняльну характеристику слов'янського романтизму

можливо лише за умови з'ясування своєрідності впливів Байрона в усіх слов'янських літературах [11]. Відтак, на відміну від О. Веселовського, у центрі уваги українського дослідника – саме національна специфіка засвоєння художньо-естетичного досвіду англійського поета слов'янськими літературами, зокрема й українською. На думку Ю. Бойка-Блохина, неврахування “характеру байронізму в різних слов'янських країнах” завадило В. Жирмунському [29] “відтінити ... деякі важливі властивості російського байронізму” [11]. Натомість, осмислення рецепції Байрона українською літературою у слов'янському літературному контексті (не лише на формальному, а й на змістовому рівнях), дозволила українському дослідникові не тільки з'ясувати особливості вітчизняного байронізму, а й виокремити специфіку стильового розвитку національної літератури XIX – початку XX ст. (від романтизму до неромантизму).

Ю. Бойко-Блохин акцентує увагу на творчому переосмисленні байронізму українськими митцями, його активному критичному засвоєнню на вітчизняному ґрунті: “Вони зробили це пізніше, ніж росіяни та поляки, але залишалися з Байроном довше, ніж росіяни, і намагалися наслідувати не лише революційний зміст гасел великого англійця, але також піднести до рівня загальнолюдських філософських проблем ... та навіть більше: вони намагалися знайти своє рішення цих проблем. Український байронізм був, хоча й односторонній, але промовистий, виразний. У ньому є такі позитивні риси, як відсутність епігонства та елементи творчого розвитку” [15]. О. Веселовський, до речі, вважає “возбуждення к самостоятельности”, “переходную ступень к самобытному росту ... второй гранью влияния Байрона на поэзию и мысль” [28].

Варто зауважити, що німецький славіст Р. Гурберт у своїй статті “Der Byronismus in der Ukrainischen Literatur” [30], хоча і спирається на дослідження Ю. Бойка-Блохина, головну увагу звертає на подібності між творами Байрона та українських письменників, що не дозволило дослідникові повною мірою визначити своєрідність українського байронізму як літературного явища.

Найпоказовіші з цього погляду явища українського байронізму Ю. Бойко-Блохин вбачає у творчості Т. Шевченка, П. Куліша, І. Франка та Лесі Українки.

Зокрема вчений зауважує, що глибоко перейнятого духом романтизму автора “Кобзаря” “бентежив образ байронівського героя” (наділеного рисами як прометейства, так і демонізму). Утім, “демонічний” індивідуалізм Байрона, як стверджує дослідник, цілком чужий Шевченкові. Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує думку, що Т. Шевченко, захоплений “титанічною силою” байронівського образу (Гяур, Конрад), однак, “не може змиритися з його антисоціальністю, що іноді набувала антигуманістичних рис (Лара і Манфред)” [15].

Український митець переважно обстоював у своїй поезії “розвиток індивіду в процесі важкої життєвої боротьби, в служінні соціальним ідеалам” [16]. У цьому дослідник вповні суголосний із поглядом П. Филиповича [31]. Особливо показовим у цьому

контексті Ю. Бойкові-Блохину видається образ Максима з “Москалевої криниці”.

Однак, вказуючи на “наближеність” українського митця до байронівського індивідуалізму у поемах “Тризна” й “Титарівна”, вчений розкриває принципову відмінність підходу до романтичного героя у Байрона і Шевченка. Програмове протиставлення англійському романтикові він вбачає в образі героя поеми “Тризна”, де “сполучаються ... егоцентризм і палкий страдник за щастя людей” [16].

Прикметно, що й “образом сатанічного індивідуалізму”, втіленим в постаті Микити (“Титарівна”), до змалювання якого, за спостереженням дослідника, Шевченко вдається лише один раз у творчості українською мовою, поет прагне протиставитися демонізму байронічних образів. До “байронівської надлюдьки, мелянхолійної, загадкової, величної, що будить до себе співчуття, – писав Ю. Бойко, – Шевченків реально змальований у шекспірівських тонах Микита, через відразливість свого сатанізму є поетичною антитезою” [16]. Вчений, при цьому, зазначав, що український поет застосовує прийом сповіді героя, властивий англійському автору [15].

Розвиваючи та поглиблюючи думки П. Филиповича (який зауважував у “Кобзарі” характерні особливості байронівської поетики, – композиція, використання запитань, вигуків, повторень, музична стихія, – та актуалізував потребу подальшого вивчення цього питання [31]), Ю. Бойко обґрунтовував творчий підхід українського поета до засвоєння художньо-естетичного досвіду англійського автора [16].

Вказуючи на використання діалогів (характерного байронівського композиційного прийому), зокрема у Шевченковій поемі “Лілея”, дослідник стверджує: “байронівський літературний прийом набирає цілком відмінного соціального змісту” [16]. Такої ж думки Ю. Бойко дотримується і щодо застосування у творах українського поета звертань, вигуків, запитань.

Шевченковий твір “Чернець”, композиційно найближчий, як зауважує дослідник, до байронічної поеми, – він вважає шедевром щодо “композиційної завершеності”. Ю. Бойко-Блохин навіть доходить висновку: “тут композиційні засоби Байрона дали Шевченкові такі можливості ліричної конденсації сюжету, якої англійський поет не сягав” [16].

Учений надає великого значення також рецепції Байрона у творчості Пантелеймона Куліша. Як і М. Зеров [32], дослідник вловлював внутрішню близькість (“за душевним складом”) двох митців. Ю. Бойко-Блохин наголошував, що Куліш поділяв крайній індивідуалізм Байрона, згадуючи його переклади творів англійського поета. Знакові для української літератури українські інтерпретації митця (“Чайльд-Гарольдова мандрівка”, “Дон Жуан”), безперечно, позначилися на його оригінальній творчості, – вони відіграли роль могутнього стимулу, імпульсу. Однак, не в перекладах Ю. Бойко-Блохин вбачав “найвищий прояв Кулішевого байронізму”. Його учений пов'язував із романом “Чорна рада”, у якому автор “поставив у центрі вихору подій байронівського героя, козака Кирила Тура” [15]. Зауважуючи, що вперше “байронівську сутність” Тура розкрив В. Пе-

тров, Ю. Бойко-Блохин (який повертається до цієї теми і в одній із своїх останніх праць “Великий клясик української літератури П. О. Куліш”, 1997 [17]), поглиблює погляди свого сучасника. Учений акцентує увагу на тому, що “в образі Кирила Тура також є дещо цілком оригінальне як для європейської літератури. Відчайдух, розчарований розбійник-лицар – це лише маска, за якою ховається справжнє обличчя, надзвичайна людяність Тура полягає в абсолютній відмові від демонізму, в іронічності його маски, в душевному настрої, в містично-релігійному пошуку справедливості для України і для всього світу” [15]. Учений, не у всьому погоджуючись із В. Петровим, вважає, що Кирило Тур “височить над багатьма Дон Жуанами” [17].

Ю. Бойко-Блохин надає принципового значення рецепції Байрона у творчій еволюції І. Франка, який “прокладав важкий шлях стильових шукань” [19]. Не випадково, як підкреслює учений, англійський романтик викликав особливу увагу І. Франка і як ученого [33], і як перекладача (митець відтворив поему “Каїн”, уривок з поеми “Дон Жуан” – “Новогрецька пісня”), і як письменника. Український переклад Байронового “Каїна”, який І. Франко здійснив ще 1879 року, дослідник вважає “попереднім підготуванням” до написання свого твору [18]. Це potwierджував і сам автор. З цим міркуванням суголосні й сучасні франкознавці. Ю. Бойко-Блохин наголошує, що український поет ще в епоху реалізму написав “Смерть Каїна”. Вчений стверджує, що “ця поема рефлексіями, філософським змістом, продовжує Байрона, дає спробу відповісти на проблеми, піднесені англійським поетом у *стильових рамках* (курсив. – О. Т.), властивих лордові-революціонерів [15].

Ю. Бойко-Блохин констатував: “своєю поемою Франко дав відповідь на проблеми, що мучили Байрона ... високий ідейний рівень Франкового твору забезпечив глибоку відповідь та її універсальний характер. “Смерть Каїна” є визначним твором світової літератури” [18].

Ю. Бойко-Блохин звертає увагу на істотну різницю у трактуванні образу братовбивці обома письменниками [18]. Вчений акцентує на тому, що український Каїн “стає безмежно активний у прагненні до добра ... може знайти вияв могутності свого “я” у служінні альтруїстичним цілям” [18]. Такий акцент “зближує” І. Франка з Т. Шевченком у їхньому творчому переосмисленні Байронового індивідуалізму. У факті ж загибелі головного героя Франкового твору вчений вбачає ще й символічний зміст: “смерть каїнізму як духовно-психічного стану” [18].

Ю. Бойко-Блохин простежує еволюцію Франка на матеріалі поем митця (“Панські жарти”, “Смерть Каїна”), які, як доводить учений, “унаочнюють розвиток його літературного стилю” [18]. Порівнюючи дві поеми, дослідник “фіксує” (попри те, що твори близькі за ідейним змістом) “великий стильовий стрибок” [18] – від реалізму до неоромантизму. Це пов’язує Ю. Бойко-Блохин із впливом Байрона на українського письменника. Зауважуючи, що “всі складові елементи Франкової поеми ... наскрізь романтичні”, дослідник наголошує, що автор “по-

своєму використовує образні складники байронічної поетики” [18], зокрема принцип контрасту.

Наголошуючи на *творчому* переосмисленні художньо-естетичного досвіту англійського романтика на власному ґрунті, що осмислено крізь призму стилю, Ю. Бойко-Блохин констатував: І. Франко “започаткував у нашій літературі неоромантизм. За ним пішла Леся Українка ...” [18].

Драму “Камінний господар” української авторки вчений вважав “фактом культурної творчості на високім європейським рівні” [20] та підкреслював глибоку своєрідність поеми. Дослідник зауважував, що твір “на тлі оброблення донжуанівської теми у світовій літературі цікавий не так літературними ремінісценціями, переосмисленням традиційних елементів, як великою оригінальністю образів, глибиною і значністю змісту” [20]. Думка Ю. Бойка-Блохина близька поглядів А. Ніковського, який чи не найпершим відгукнувся про твір Лесі Українка як про “своєрідну і оригінальну трактовку відомого сюжету”, що “є одним з кращих показників і доказів зрілості нашої літератури” [34].

Ю. Бойко-Блохин, який розглядає драму Лесі Українки в контексті західноєвропейської літератури, вважає, що оригінальність письменниці постала із “широкого знання літературної традиції та із аналітичного підходу до неї” [20]. Адже авторка, “нікого не наслідуючи, багато зі створеного до неї перетоплює в горнілі свого духа ... – і із величезного матеріалу виникає щось цілковито нове і струнке, і тільки легкі сліди ведуть до джерел, - зауважує вчений, – ... але вони в усій своїй множинності таки, без сумніву, існують для “Камінного господаря”” [20]. Дослідник суголосний із думкою П. Антокольського, що Леся Українка “полемізує з усією традицією донжуанізму..., викликає на змагання” і Байрона [35]. Ю. Бойко-Блохин зауважує деякий зв’язок “Камінного господаря” “не тільки з байронізмом, але і з “Дон Жуаном” англійського романтика. Герой поеми Лесі Українки – індивідуаліст, це байронівська постать (він “немовби одягнений у тріпочучий на вітрі романтичний плащ. Він – відлюдок, виштовхнений із суспільства, він в пориві до свободи” [20]. Однак, “байронівського небагато, - зазначає вчений, - це, головним чином, бурхливо-мрійливий порив героя” [20]. Дослідник зауважує спільні риси, які властиві героям Байрона та Лесі Українки. Вказуючи на певні деталі, віддалені ремінісценції, Ю. Бойко-Блохин доходить висновку, що поема англійського романтика могла у цьому випадку бути лише “поштовхом, імпульсом”. Таке розуміння впливу вченого суголосне уявленням сучасних компаративістів. Ю. Бойко-Блохин стверджує: герой Лесі Українки “в себе вбирає часточки різних дон Жуанів, що існували до нього, є носієм дальшого існування традиції й залишається при тому характером, може найскомплікованішим психологічно образом дон Жуана у світовій літературі” [20]. Це вповні узгоджується із міркуванням М. Ласло-Куцюк (яка, своєю чергою, розвиває плідну думку Ю. Тинянова про те, що певний твір може виникнути, маючи стимулом твір іншої літератури, але, водночас, входить до довгого ланцюга творів національної традиції): “Значимість твору час-

то вимірюється тим, якою мірою письменник зумів використати чужий стимул для того, щоб продовжити і оновити традицію рідної літератури” [36].

П. Филипович свого часу звертав увагу на те, що Байрона (який у змалюванні легковажного дон Жуана “одійшов від колишнього романтичного трафарету”) цікавив не самий цей образ. Англійський митець, як підкреслює вчений, ставив перед собою ширші завдання: “поет гадав дати сатиричну картину життя вищих класів наприкінці XVIII віку” [12]. Прикметно, що подібну настанову вловлює і Ю. Бойко-Блохин стосовно Лесі Українки як авторки “Камінного господаря”.

У підтексті цієї поеми вчений вбачає віддзеркалення “кардинальних проблем національного буття”, зокрема “взаємовідношення між українською та російською “революційною” та “ліберальною” інтелігенцією, проблеми, від якої залежало майбутнє України” [20]. Поетеса ...”намагається зазирнути ... в майбутнє і випередити небезпеку” [20], - у цьому, вважає Ю. Бойко-Блохин, полягає “українська ідейна сутність” “Камінного господаря”.

На переконання вченого, письменниця знайшла “розв’язання суперечності між універсальністю і національно-духовою актуальністю твору” саме “в тім багатозвуччі, в тій багатоплановості, яку забезпечує неоромантика, зокрема, прийоми символічної поезії” [20].

Дослідник “розшифровує” символічний зміст твору. “Камінь” - місткий символ драми, а камінність – “пластичний” повторюваний мотив, що “організує” її символіку (зокрема дон Гонгадзо, від якого “віє камінною могутністю”, – це втілення імперської сили, а “нагірна тюрма, що про неї згадано у драмі ... так само з каменю, таж це тюрма народів, замкнених в імперії”) [20].

Ю. Бойко-Блохин, аналізуючи вплив Байрона на українську літературу в слов’янському контексті під кутом зору проблеми стилю, головну увагу акцентує на своєрідності вітчизняного письменства. Автор переконливо доводить, що трансформація художньо-естетичного досвіду автора “Каїна” та “Дон Жуана” на власному ґрунті (Т. Шевченко, П. Куліш, І. Франко, Леся Українка) виявляє специфіку українського романтизму та неоромантизму.

5. Результати дослідження

1. Вперше проаналізовано погляди Ю. Бойка-Блохина на сприйняття Байрона українською літературою 19 – початку 20 ст. у контексті концепції порівняльного вивчення слов’янських літератур еміграційного дослідника.

2. Доведено результативність та перспективність підходу вченого-компаративіста до вивчення впливу Байрона на українську літературу у порівнянні із особливостями сприйняття творчості англійського поета іншими слов’янськими літературами (з огляду на з’ясування специфіки романтизму у кожній з них). Врахування думок ученого, безсумнівно, поглибить майбутню порівняльну історію слов’янських літератур, дослідження, присвячені вивченню української літератури у слов’янському та світовому контекстах, а також навчальні курси з історії української та слов’янських літератур.

3. Обґрунтовано важливе значення поглядів Ю.Бойка-Блохина, який розвивав традиції вітчизняної компаративістики, а водночас, застосовував новітню західноєвропейську методологію, - у забезпеченні безперервного розвитку українського порівняльного літературознавства, з огляду на неможливість його повноцінного поступу за радянського періоду.

6. Висновки

1. Дослідження Ю.Бойком-Блохином впливу Байрона на українську літературу (як творчого переосмислення-трансформації, зокрема і як відштовхування), що особливо увиразнює її національну специфіку, накреслює нові перспективи для подальшого вивчення вітчизняного письменства у порівняльному аспекті.

2. Новаторський висновок ученого про функціональність вивчення у слов’янському контексті рецепції англійського романтика українською літературою, з огляду на її стильовий розвиток, зберігає актуальність для сучасної компаративістики та відкриває нові можливості для подальшого наукового пошуку.

3. Діяльність Ю.Бойка-Блохина як компаративіста (зокрема осмислення явища українського байронізму) – це важливий здобуток вітчизняного порівняльного літературознавства світового рівня.

Література

1. Галич О. А. Вітчизняне літературознавство другої половини ХХ століття: на шляху до об’єктивності // Історія літературознавства. Частина друга: українське літературознавство. Луганськ, 2006. С. 109–140.
2. Хороб С. Науковий універсум Володимира Державина // Державин В. Література і літературознавство (Вибрані теоретичні та літературно-критичні праці). Івано-Франківськ: Плай, 2005. С. 3–16.
3. Льницький М. “Мале літературне відродження”: літературна критика періоду МУРу // Знаки доби і грані таланту. Київ: ТОВ Видавництво “КЛЮ”, 2014. С. 109–128.
4. Мельник В. Відродження майбутнього // Слово і час. 1992. № 7. С. 16–17.
5. Олійник О. До 90-рччя Бойка-Блохина // Слово і час. 1999. № 3. С. 41–43.
6. Scholz F. Laudatio für Jurij Bójko-Blochyn aus Anlaß seines 80. Geburtstages am 25. März 1989. Heidelberg: Carl Winter. Universitätsverlag, 1989. P. 7–15.
7. Тетерина Д. Життя і творчість Юрія Бойка-Блохина. Мюнхен-Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 1998. 271 с.
8. Блохин Д. Епістолярна спадщина Юрія Бойка-Блохина. Т. 3. Мюнхен-Тернопіль, 2017. 601 с.
9. Копанюк М. Ю. Бойко-Блохин (1909–2002) – літературний критик // Наукові записки з української історії. Переяслав-Хмельницький, 2012. С. 92–99.
10. Білокінь С., Бойко Ю. Замість передмови // Вибрані твори. Київ: Медекол, 1992. С. 3–6.

11. Бойко Ю. До проблеми порівняльного вивчення історії східнослов'янських літератур // Вибране. Т. 3. Мюнхен, 1981. С. 229–240.
12. Филипович П. Байрон (критично-біографічний нарис) // Літературознавчі студії. Компаративістика. Статті. Рецензії. Черкаси: Видавництво БРАМА-УКРАЇНА, 2008. С. 537–548.
13. Павличко С. Байрон і Україна // Байрон: Нарис життя і творчості. Київ: Дніпро, 1989. С. 165–197.
14. Кузик Д. Н. Байрон в українській дожовтневій літературі. Київ, 1977.
15. Boyko-Blochyn J. Byrons Einfluß auf die russische, ukrainische und polinische Literatur // Gegen den Storm. Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der slavischen Literaturen. Heidelberg: Carl Winter. Universitätsverlag. P. 28–54.
16. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури // Вибрані твори. Київ: Медекол, 1992. – С. 11–73.
17. Бойко-Блохин Ю. Великий клясик української літератури П. О. Куліш. Мюнхен-Чернівці, 1997. 50 с.
18. Бойко Ю. До проблеми розвитку Франкового стилю // Вибрані твори. Київ: Медекол, 1992. С. 94–109.
19. Бойко Ю. Естетичні погляди Лесі Українки та її стильові шукання // Вибране. Т. 3. Мюнхен, 1981. С. 241–286.
20. Бойко Ю. “Камінний господар” Лесі Українки // Вибране. Т. 2. Мюнхен, 1974. С. 327–362.
21. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы. Москва: Прогресс, 1979. 320 с.
22. Дима А. Принципы сравнительного литературоведения. Москва: “Прогресс”, 1977. 229 с.
23. Наливайко Д. Вступне слово // Теорія літератури й компаративістика. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. С. 3–4.
24. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 634 с.
25. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія. Т. 1. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2007. 607 с.
26. Франко І. Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах // Зібрання творів Т. 31. Київ: Наукова думка, 1981. С. 33–44.
27. Реизов Б. “История и теория литературы”. Ленинград: Наука, 1986. 319 с.
28. Веселовский А. Этюды и характеристики. Т. 1. Москва, 1912. 562 с.
29. Жирмунский В. М. Байрон и Пушкин. Рипол Классик, 1978. 422 с.
30. Huber K. Der Byronismus in der Ukrainischen Literatur // Ukrainische Romantik und Neoromantik von dem Hintergrund der europäischen Literatur. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1985. P. 131–140.
31. Филипович П. Шевченко і романтизм // Література. Нью-Йорк – Мельборн: Друкарня Б. Ігнатова в Мельборні, 1971. С. 53–75.
32. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Твори. Т. 2. Київ: Дніпро, 1990. С. 247–293.
33. Франко І. Лорд Байрон // Зібрання творів. Т. 29. 1981. С. 282–292.
34. Ніковський А. “Дон Жуан” в українській літературі // Рада. 1913. № 7. С. 2.
35. Антокольський П. Леся Українка // Поэты и время. Москва: Советский писатель, 1957. С. 74–81.
36. Ласло-Куцюк М. Леся Українка і Герхард Гауптман // Велика традиція. Бухарест, 1979. С. 236–258.

Рекомендовано до публікації д-р філол. наук, проф. Грицик Л.В.

Дата надходження рукопису 30.08.2018

Тетеріна Ольга Борисівна, кандидат філологічних наук, кафедра історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, бул. Тараса Шевченка, 14, м. Київ, Україна, 10601
E-mail: olgateterina@ukr.net